

PM

Datum 2019-10-31 (3)

Klassificering 3.5.1

Dnr 02679–2017

Slutrapport till Miljömålsrådet om åtgärden *Utredning av omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten*

Åtgärden har bestått av en utredning som belyser i vilken omfattning yrkesfisket till havs kan antas påverka marina forn- och kulturlämningar och vad ansvariga myndigheter och verksamhetsutövare med stöd av befintliga regelverk kan göra för att skador ska kunna undvikas. Följande frågor har utretts:

1. Inom vilka havsområden och i vilken omfattning riskerar yrkesfiske att påverka forn- och kulturlämningar?
2. Ger fiskerilagstiftningen stöd för skydd av forn- och kulturlämningar?
3. Vilka är förutsättningarna för att tillämpa kulturmiljölagen och miljöbalken inom Sveriges sjöterritorium och maritima zoner samt vilka är förutsättningarna för verksamhetsutövarna att efterleva reglerna?

Deltagande myndigheter

Riksantikvarieämbetet (drivansvar) i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Statens maritima och transporthistoriska museer. Länsstyrelserna i kustlänen, Sjöfartsverket och Kustbevakningen har underhand lämnat synpunkter på utredningen.

Miljömål som berörs

Hav i balans och levande kust och skärgård.

Resultat

På grundval av utredningens slutsatser lämnas två förslag till fortsatt arbete. När de föreslagna åtgärderna genomförts kommer inte bara fiskerinäringen, utan även andra marina verksamheter, att ha bättre förutsättningar än idag att efterleva reglerna i kulturmiljölagen (1988:950). Genom detta kommer även förutsättningarna att nå målet om Hav i balans och levande kust och skärgård att bli bättre.

Slutsatser

1. Flest forn- och kulturlämningar riskerar att påverkas i Västerhavet och södra Östersjön.

- Fler än 600 kända forn- och kulturlämningar ligger inom områden med intensivt fiske med bottentrål och garn. De löper därför, tillsammans med okända lämningar inom dessa områden, en förhöjd risk att skadas.
- Närmare 30 kända fornämningar löper, tillsammans med okända sådana, förhöjd risk att påverkas av garnfiske.
- Bärning av tappade trålar, spökgarn och annat marint skräp i anslutning till kända forn- och kulturlämningar behöver ske i samråd med länsstyrelserna för att skador ska undvikas.
- Uppgifterna i Kulturmiljöregistret om lämningarnas positioner och antikvariska status är inte tillförlitliga.
- Påverkan av fisket under dess totala historiska utbredning är svår att bedöma.
- Modern ekolodsteknik ger fiskare goda förutsättningar att upptäcka och undvika vrak.

2. Fiskerilagstiftningen ger utrymme för skydd av naturvårdsintressen men inte kulturmiljöer.

- Det saknas bestämmelser i fiskelagen och fiskeförordningen som ger uttrycklig möjlighet att ta hänsyn till kulturmiljöer vid fiskereglering.
- Havs- och vattenmyndigheten får meddela föreskrifter om vilken hänsyn fiske ska ta till naturvårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte avsevärt försvåra fisket.

3. Kulturmiljölagen och miljöbalken har tillräckliga regler för skydd men det behöver bli lättare att göra rätt.

- Länsstyrelsernas beslut om dyk-, ankrings- och fiskeförbud behöver vara lätt tillgängliga och innehålla mer utförlig information om vilken fornämning beslutet rör, vilket lagrum beslutet grundar sig på samt vilket straffvärde regelöverträdelser har.
- Sjöfarande och marina verksamhetsutövare behöver lätt tillgänglig och tillförlitlig information för att kunna ta hänsyn.
- Att göra informationen tillförlitlig är resurskrävande och kräver åtgärder i flera steg. Ett första steg är att klargöra om och i så fall hur arbetet kan finansieras samt hur roller och ansvar ska fördelas.

Förslag till fortsatt arbete

Riksantikvarieämbetet och Statens maritima och transporthistoriska museer avser att i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten ta fram tydlig och lätt tillgänglig information riktad till sjöfarande och marina verksamhetsutövare om reglerna för hänsyn till marina forn- och kulturlämningar.

Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet och Statens maritima och transporthistoriska museer avser att samverka i arbetet att sprida informationen genom medverkan i nationella och internationella forum för kulturmiljöarbete, sjöfart, fiske- och havsmiljöförvaltning.

Fullständig rapport i Riksantikvarieämbetets webb-arkiv

Hela utredningen presenteras i rapporten *Fiskets påverkan på det marina kulturarvet: Riskbedömning och slutsatser om hur skador på forn- och kulturlämningar i våra hav kan undvikas vid trål- och garnfiske*. Rapporten kommer att publiceras sista kvartalet 2020 i Riksantikvarieämbetets webbarkiv DiVA med web-adress <http://raa.diva-portal.org>.